

УДК 346.34:347.44

КУЧАКОВСЬКА Наталія,

к. ю. н., доцент кафедри міжнародного приватного,
комерційного та цивільного права КНТЕУ

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ УКЛАДЕННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ГОСПОДАРСЬКИХ ДОГОВОРІВ

Проведено аналіз законодавства України щодо укладення господарських договорів у письмовій та електронній формі. Розглянуто проблеми правового регулювання укладення електронного договору з використанням електронного підпису та запропоновано напрями їх вирішення.

Ключові слова: правочин, договір, господарський договір, форма договору, електронна комерція, електронний документ, електронний договір, електронний підпис, електронний цифровий підпис.

Кучаковская Н. Правовое регулирование заключения электронных хозяйственных договоров. Проведен анализ законодательства Украины о заключении хозяйственных договоров в письменной и электронной форме. Рассмотрены проблемы правового регулирования заключения электронного договора с использованием электронной подписи и предложены пути их решения.

Ключевые слова: сделка, договор, хозяйственный договор, форма договора, электронная коммерция, электронный документ, электронный договор, электронная подпись, электронная цифровая подпись.

Постановка проблеми. Договір є одним з правових засобів регулювання господарських відносин. У ч. 1 ст. 67 Господарського кодексу (ГК) України, ухваленого Верховною Радою 16 січня 2003 р. [1] зазначено, що відносини підприємства з іншими підприємствами, організаціями, громадянами в усіх сферах господарської діяльності здійснюються на основі договорів, тому для укладення господарського договору важливе значення надається питанню форми договору. Ст. 181 ГК України встановлено обов'язковість укладення господарського договору у письмовій формі. З прийняттям Закону України «Про електронну комерцію» від 3 вересня 2015 р. [2] набуває актуальності дослідження питання електронної форми договору, що значно спростить суб'єктам господарювання порядок укладення електронних господарських договорів та дозволить узгодити норми законодавства щодо електронної та письмової форм договору.

© Кучаковська Н., 2016

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню питань форми договору присвячено дослідження таких вчених, як О. А. Беляневич [3], В. В. Луць [4], І. В. Спасибо-Фатеева [5], С. О. Теньков [6] та ін. Однак у наявних дослідженнях основна увага приділена проблемам застосування письмової форми договору, водночас, розвиток сучасних інформаційних технологій та мережі Інтернет дає можливість суб'єктам господарювання укласти електронні договори. Наразі існує потреба вивчення порядку їх укладення в Україні та за кордоном, зокрема, підписання договору за допомогою електронного цифрового підпису.

Метою цієї статті є вивчення проблем правового регулювання укладення електронних господарських договорів та визначення напрямів його подальшого вдосконалення.

Матеріали та методи. В роботі використано комплекс загальнонаукових та спеціальних методів пізнання: діалектичного – для розгляду правового регулювання відносин у сфері укладення електронних договорів як багатогранний процес зі своїм механізмом, що перебуває у постійному розвитку й удосконаленні; формально-логічного – при дослідженні сучасного стану правового врегулювання відносин, пов'язаних з укладенням господарських договорів, визначенні поняття форми договору; структурно-функціонального – для характеристики видів форми договору; системного аналізу і синтезу – для з'ясування змісту письмової та електронної форм договору та встановлення зв'язку між ними; формально-юридичного – при з'ясуванні змісту норм права, які регулюють порядок укладення електронних договорів. Сукупність зазначених методів надала можливість дати оцінку правовому регулюванню укладення електронних господарських договорів, виявити існуючі недоліки та сформулювати науково-правові пропозиції щодо їх усунення.

Результати дослідження. Наразі в законодавстві відсутнє визначення поняття форми договору, не існує єдиного його розуміння і в науковій літературі.

В етимологічному значенні слово «форма» тлумачиться як зовнішній вияв будь-якого явища [7, с. 617]. Відповідно, формою договору вчені-юристи вважають спосіб вираження волі сторін на вчинення правочину [8, с. 973].

Поняття форми договору також можна визначити, застосувавши положення теорії інформації. Процес передання інформації здійснюється у межах системи: «середовище – об'єкт – взаємодія». Будь-яка взаємодія між суб'єктами, при якій один набуває певну субстанцію, а інший її не втрачає, називається інформаційною взаємодією. При цьому субстанція, що передається, називається інформацією. Форма речовини або енергії, за допомогою якою переноситься інформація, називається інформаційним кодом [9].

Послідовність знаків певного інформаційного коду, яка може бути відтворена після закінчення інформаційної взаємодії, називається зареєстрованою. Залежно від методу реєстрації дані можна фіксувати, зберігати й транспортувати на носіях різних видів. Найпоширенішим, хоча й не економічним, носієм даних є папір, на якому дані реєструються шляхом зміни оптичних властивостей його поверхні за допомогою спеціального барвника. Світові хвилі, які несуть інформацію про нанесений код, віддзеркалюють від поверхні паперу і сприймаються сітчаткою ока людини. Проте дані можуть передаватися за допомогою не тільки світових і звукових хвиль, а й електричних хвиль, для фіксації яких необхідний спеціальний носій, яким найчастіше виступає магнітний диск. Незважаючи на спосіб виявлення волі учасника господарських відносин, можливі лише два варіанти: або таке волевиявлення фіксується на носієві і може бути відтворене поза межами інформаційного обміну, або відбувається без будь-якої фіксації. Отже, саме зафіксовані волевиявлення слід вважати формою договору, яка дає змогу відтворити волю учасника господарських відносин для інформаційних або доказових цілей. Договір може вчинятися у письмовій, електронній або у будь-якій іншій формі, яка передбачає фіксацію волевиявлення на носієві [10, с. 45–46].

Слушною є думка С. О. Тенькова про те, що змісту поняття форми договору відповідає визначення цієї форми як зовнішніх проявів взаємного волевиявлення сторін, що свідчать про досягнення згоди стосовно всіх істотних умов договору [6, с. 366]. Таке визначення гармонійно поєднує поняття форми і змісту договору.

Поняття форми договору можна визначити як спосіб відображення взаємного волевиявлення сторін договору щодо його змісту на відповідному носії інформації.

Згідно з ч. 7 ст. 179 ГК України господарські договори укладаються за правилами, встановленими Цивільним кодексом (ЦК) України від 16.01.2003 [11] з урахуванням особливостей, передбачених ГК України, іншими нормативно-правовими актами щодо окремих видів договорів. На відміну від ГК України, де застосовуються терміни «угода» та «договір», в ЦК України використовуються терміни «правочин» і «договір». Термін «правочин» є тотожним терміну «угода», а «договір» є поняттям більш вузьким і таким, що входить до складу правочину. Тобто вимоги, які ставляться до форми та порядку укладення правочинів, розповсюджуються і на господарські договори.

У ГК України встановлено обов'язковість письмової форми господарського договору (ч. 1 ст. 181 ГК України). За загальним правилом ст. 207 ЦК України правочин (відповідно й договір) вважається таким, що вчинений у письмовій формі, якщо його зміст зафіксований в одному або кількох документах (у тому числі електронних), у листах, телеграмах, якими обмінялися сторони. Правочин

вважається таким, що вчинений у письмовій формі, якщо воля сторін виражена за допомогою телетайпного, електронного або іншого технічного засобу зв'язку.

Крім того, згідно з ч. 2 ст. 207 ЦК України, правочин вважається таким, що вчинений у письмовій формі, якщо він підписаний стороною (сторонами). Обов'язковості скріплення підписів сторін на договорі печатками чинним законодавством не передбачено.

Використання при вчиненні правочинів факсимільного відтворення підпису за допомогою засобів механічного, електронного або іншого копіювання, електронного підпису або іншого аналога власноручного підпису допускається у випадках, встановлених законом, іншими актами цивільного законодавства або за письмовою згодою сторін, у якій мають міститися зразки відповідного аналога їхніх власноручних підписів (ч. 3 ст. 207 ЦК України).

Як відмічає І. В. Спасибо-Фатєєва, ст. 207 ЦК України містить різні види письмової форми: на одному чи на двох і більше документах, на паперовому носії чи електронному. Головне, щоб сторони обмінялися відповідними документами. Це буває, коли оферта направляється однією стороною іншій у вигляді листа, телеграми (у паперовому чи електронному вигляді), єдиного документа, що йменується «договір», а друга – реагує на це, відповідаючи листом, телеграмою тощо або погоджуючись з умовами, викладеними в договорі, підписує його [5, с. 164].

Водночас у ч. 1 ст. 181 ГК України, яка регулює загальний порядок укладання господарських договорів, встановлено правило, що договір викладається у формі єдиного документа, підписаного сторонами. Допускається укладення господарських договорів у спрощений спосіб, тобто шляхом обміну листами, факсограмами, телеграмами, телефонограмами тощо, а також шляхом підтвердження прийняття до виконання замовлень, якщо законом не встановлено спеціальні вимоги до форми та порядку укладення цього виду договорів.

ГК України та ЦК України не дають визначення письмової форми договору, а також критеріїв, дотримання яких є підставою вважати вимогу про укладення того чи іншого договору у письмовій формі виконаною. Замість цього законодавець надав перелік засобів зв'язку, які можуть бути використані для укладення договору у письмовій формі, і цей перелік справедливо не є вичерпним, що, з одного боку, покликано усунути юридичні перепони вчинення договорів через мережі електрозв'язку, а з іншого – створює загрозу постійного відставання правового регулювання від розвитку сучасних інформаційних технологій, а отже, з часом знову зможе призвести до необхідності врахування нових засобів зв'язку для укладення договорів у письмовій формі [12, с. 8].

У ГК України не вказано на можливість використання електронної форми договору, проте ч. 7 ст. 179 містить відсилочну норму,

згідно з якою господарські договори укладаються за правилами, встановленими ЦК України з урахуванням особливостей щодо окремих видів договорів. Можливість укладення електронного правочину передбачена ч. 1 ст. 207 ЦК України, отже, господарські договори можуть укладатися в електронному вигляді (у мережі Інтернет або інших інформаційно-телекомунікаційних системах).

Згідно зі ст. 5 Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг», ухваленому 22 травня 2003 р. [13], документ є електронним, якщо інформація в ньому зафіксована у вигляді електронних даних, включаючи обов'язкові реквізити документа. Такий документ може бути створений, переданий, збережений і перетворений електронними засобами у візуальну форму. Візуальною формою подання електронного документа є відображення даних, які він містить, електронними засобами або на папері у формі, придатній для сприймання його змісту людиною. При цьому обов'язковим реквізитом електронного документа є електронний підпис, який використовується для ідентифікації автора електронного документа. Накладанням електронного підпису завершується створення електронного документа (ст. 6). Електронний підпис при укладенні договору використовується відповідно до Закону України «Про електронний цифровий підпис», прийнятому 22 травня 2003 р. [14].

Відповідно до Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг», якщо автором створюються ідентичні за документальною інформацією та реквізитами електронний документ та документ на папері, кожен з документів є оригіналом і має однакову юридичну силу (ч. 3 ст. 7); електронні документи відправляються та передаються в електронній формі за допомогою засобів інформаційних, телекомунікаційних, інформаційно-телекомунікаційних систем або шляхом відправлення електронних носіїв, на яких записано цей документ (ч. 1 ст. 10); у разі надсилання електронного документа кільком адресатам або його зберігання на кількох електронних носіях інформації, кожен з електронних примірників вважається оригіналом електронного документа (ч. 2 ст. 7).

Отже, договір, укладений в електронній формі та підписаний сторонами з використанням електронного підпису, являє собою електронний документ і має однакову юридичну силу з документом на папері.

Існують деякі суперечності законодавства щодо визначення видів форми договору. Згідно із ст. 207 ЦК України електронна форма правочину є різновидом письмової, відповідно до ст. 7 Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг» електронна форма є самостійною формою правочину. Відповідно до першого підходу до електронної форми необхідно застосовувати правила про письмову форму, а другий підхід передбачає розробку спеціальних правил, які мають застосовуватися тільки до електронної форми [10, с. 45].

Комісія ООН з права міжнародної торгівлі (ЮНСІТРАЛ) у Типовому законі про електронну торгівлю (1996 р.) [15] визначила своє ставлення до проблеми співіснування електронної та письмової форм договору, в якому згідно зі ст. 6, якщо законодавство вимагає, щоб інформація була представлена в письмовій формі, ця вимога вважається виконаною шляхом надання електронного повідомлення, якщо інформація, що міститься в ньому, є доступною для її подальшого використання. У відносинах між укладачем і адресатом електронного повідомлення волевиявлення або інша заява не може бути позбавлено юридичної сили, дійсності або позовної сили на тій лише підставі, що для цієї мети використовувалося електронне повідомлення (ст. 12). Тобто в Типовому законі електронній та письмовій формам договору надано однакову юридичну силу. На основі Типового закону ЮНСІТРАЛ про електронну торгівлю було прийнято законодавство в цій сфері у 67 країнах світу, зокрема, Австралії, Канаді, Китаї, Об'єднаних Арабських Еміратах, окремих штатах США, Франції тощо [16].

Порядок укладення електронного договору набув законодавчого закріплення в Україні з прийняттям 3 вересня 2015 р. Закону України «Про електронну комерцію», п. 5 ч. 1 ст. 3 якого тлумачить електронний договір як домовленість двох або більше сторін, спрямовану на встановлення, зміну або припинення цивільних прав і обов'язків та оформлену в електронній формі.

Вказаний Закон не містить поняття «форма договору», натомість, у ньому сформульовано поняття «електронна форма представлення інформації» – це спосіб документування інформації, що означає створення, запис, передання або збереження інформації у цифровій чи іншій нематеріальній формі за допомогою електронних, магнітних, електромагнітних, оптичних або інших засобів, здатних до відтворення, передання чи зберігання інформації. Електронною формою представлення інформації вважається документування інформації, що дає змогу відтворювати її у візуальній формі, придатній для сприйняття людиною (п. 3 ч. 1 ст. 3). Таке визначення відповідає за змістом поняттю «електронна форма договору».

Порядок укладення електронного договору врегульовано ст. 11 Закону, згідно з ч. 1 якої пропозиція укласти електронний договір (оферта) має містити істотні умови, передбачені законодавством для відповідного договору, і виражати намір особи, яка її зробила, вважати себе зобов'язаною у разі її прийняття. Оферта може бути зроблена шляхом надсилання комерційного електронного повідомлення, розміщення пропозиції (оферти) у мережі Інтернет або інших інформаційно-телекомунікаційних системах (ч. 4 ст. 11). Оферта може включати умови, що містяться в іншому електронному документі, шляхом перенаправлення (відсилання) до нього. Особі, якій адресована оферта, має надаватися безперешкодний доступ до електронних документів,

що включають умови договору, шляхом перенаправлення (відсилання) до них. Включення до електронного договору умов, що містяться в іншому електронному документі, шляхом перенаправлення (відсилання) до такого документа, якщо сторони електронного договору мали змогу ознайомитися з ним, не може бути підставою для визнання правочину нікчемним (ч. 5 ст. 11 Закону).

Відповідно до ч. 6 ст. 11 Закону відповідь особи, якій адресована пропозиція укласти електронний договір, про її прийняття (акцепт) може бути надана шляхом: надсилання електронного повідомлення особі, яка зробила пропозицію укласти електронний договір, підписаного в порядку, передбаченому ст. 12 цього Закону; заповнення формуляра заяви (форми) про прийняття такої пропозиції в електронній формі, що підписується в порядку, передбаченому ст. 12 цього Закону; вчинення дій, що вважаються прийняттям пропозиції укласти електронний договір, якщо зміст таких дій чітко роз'яснено в інформаційній системі, в якій розміщено таку пропозицію, і ці роз'яснення логічно пов'язані з нею.

Законом визначено, що покупець (замовник, споживач) повинен отримати підтвердження вчинення електронного правочину у формі електронного документа, квитанції, товарного чи касового чека, квитан, талона або іншого документа у момент вчинення правочину або у момент виконання продавцем обов'язку передати покупцеві товар (абз. 1 ч. 11 ст. 11 Закону).

У Законі наголошено, що електронний договір, укладений шляхом обміну електронними повідомленнями, підписаний у порядку, визначеному ст. 12 цього Закону, вважається таким, що за правовими наслідками прирівнюється до договору, укладеного у письмовій формі. Кожний примірник електронного документа з накладеним на нього підписом, визначеним ст. 12 цього Закону, є оригіналом такого документа (ч. 12 ст. 11 Закону). Тобто цей Закон також вказує на відмінність письмової та електронної форм договору.

Наразі існує практика укладення електронних договорів у зовнішньоекономічних відносинах, коли проект договору складається у формі електронного документа, збереженого у форматі *PDF*, з накладенням на такий документ електронного цифрового підпису сторони, яка склала проект договору. Інша сторона, отримавши проект договору, у разі згоди з його умовами, повертає через мережу Інтернет оференту з накладенням на нього свого електронного цифрового підпису. Узгодження умов майбутнього договору відбувається шляхом надсилання електронних повідомлень у мережі Інтернет.

Згідно зі ст. 12 Закону України «Про електронну комерцію» моментом підписання електронного правочину (договору) за домовленістю сторін є використання: електронного або електронного цифрового підпису відповідно до Закону України «Про електронний цифровий

підпис», за умови використання засобу електронного цифрового підпису усіма сторонами електронного правочину; електронного підпису одноразовим ідентифікатором, визначеним цим Законом; аналога власноручного підпису (факсимільного відтворення підпису за допомогою засобів механічного або іншого копіювання, іншого аналога власноручного підпису) за письмовою згодою сторін, у якій мають міститися зразки відповідних аналогів власноручних підписів. Тобто Закон, зазначаючи усі можливі способи підписання електронного договору, не визначає самої процедури здійснення такого підписання, а робить відсилання до інших нормативно-правових актів.

У ст. 1 Закону України «Про електронний цифровий підпис» дано визначення поняття електронного підпису – це дані в електронній формі, які додаються до інших електронних даних або логічно з ними пов’язані та призначені для ідентифікації підписувача цих даних. Електронний цифровий підпис (ЕЦП) є різновидом електронного підпису, отриманого за результатом криптографічного перетворення набору електронних даних, який додається до цього набору або логічно з ним поєднується і дає змогу підтвердити його цілісність та ідентифікувати підписувача. Електронний підпис одноразовим ідентифікатором також віднесено до категорії електронного підпису – це дані в електронній формі у вигляді алфавітно-цифрової послідовності, що додаються до інших електронних даних особою, яка прийняла пропозицію (оферту) укласти електронний договір, та надсилаються іншій стороні цього договору (п. 6 ч. 1 ст. 3 Закону України «Про електронну комерцію»).

Слід відмітити норму ч. 3 ст. 207 ЦК України, яка містить вимоги до електронного підпису, а саме: використання при вчиненні правочинів електронного підпису або іншого аналога власноручного підпису допускається у випадках, встановлених законом, іншими актами цивільного законодавства, або за письмовою згодою сторін, у якій мають міститися зразки відповідного аналога їхніх власноручних підписів. Отже, на підставі ст. 207 ЦК України електронний підпис одноразовим ідентифікатором не може бути використаний при укладенні електронного договору.

Згідно з ч. 1 і 4 ст. 7 Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг» оригіналом електронного документа вважається електронний примірник документа з обов’язковими реквізитами, у тому числі з електронним підписом автора. Оригінал електронного документа повинен давати змогу довести його цілісність та справжність. Виходячи з цієї норми, щоб перевірити оригінал електронного документа, необхідно ідентифікувати електронний підпис. Однак Закон вказує на можливість здійснення перевірки цілісності електронного документа лише шляхом перевірки ЕЦП (ст. 12 Закону). Тому можна зробити висновок, що підтвердити цілісність та справжність електронного

документа, підписаного за допомогою електронного підпису, неможливо. Отже, порядок використання електронного підпису для укладення договорів залишається законодавчо неврегульованим.

Крім того, у Законі дано визначення обов'язкового реквізиту електронного документа – це обов'язкові дані в електронному документі, без яких він не може бути підставою для його обліку і не матиме юридичної сили (ст. 1), однак не наведено переліку інших, крім електронного підпису, обов'язкових реквізитів, які повинен мати оригінал електронного документа. Не містить такого переліку реквізитів і Закон України «Про електронну комерцію». Зазвичай реквізитами договору є його назва, номер договору, дата та місце укладення, поштові адреси сторін, банківські реквізити [3, с. 328–329]. Для усунення цієї прогалини у ст. 11 «Порядок укладення електронного договору» Закону України «Про електронну комерцію» доцільно закріпити перелік обов'язкових реквізитів електронного договору.

Ст. 4 Закону України «Про електронний цифровий підпис» визначено, що для підтвердження цілісності даних в електронній формі використовується ЕЦП. Відповідно до ст. 1 Закону такий підпис накладається за допомогою особистого ключа та перевіряється за допомогою відкритого ключа. Особистий ключ доступний тільки підписувачу, відкритий – всім учасникам електронного документо-обігу. Такий ключ включається до сертифіката відкритого ключа – документа, виданого центром сертифікації ключів, який засвідчує чинність і належність відкритого ключа підписувачу. Сертифікати ключів можуть розповсюджуватися в електронній формі або у формі документа на папері та використовуватися для ідентифікації особи підписувача.

Посилений сертифікат відкритого ключа видається акредитованим центром сертифікації ключів, засвідчувальним центром, центральним засвідчувальним органом, правовий статус яких визначено у ст. 9–11 зазначеного Закону. Порядок акредитації та вимоги, яким повинен відповідати акредитований центр сертифікації ключів, встановлюються постановою КМУ № 903 «Про затвердження Порядку акредитації центру сертифікації ключів» від 13 листопада 2004 р. [17].

Таким чином, Законом України «Про електронний цифровий підпис» передбачено два види ЕЦП: підпис, який підтверджується простим сертифікатом відкритого ключа, і підпис, який підтверджується посиленим сертифікатом відкритого ключа. Якщо підпис видано центром сертифікації ключів, який добровільно пройшов процедуру акредитації, яка підтверджує його здатність обслуговувати посилені сертифікати ключів, то ЕЦП підтверджується посиленим сертифікатом відкритого ключа. Якщо ж така акредитація не пройдена – ЕЦП підтверджується за допомогою простого сертифіката відкритого ключа. Цей аспект є одним з ключових у визначенні, чи може ЕЦП прирівнюватися до власноручного підпису [18]. Відповідно до ст. 3 вказаного

Закону ЕЦП за правовим статусом прирівнюється до власноручного підпису у разі, якщо: електронний цифровий підпис підтверджено з використанням посиленого сертифіката ключа за допомогою надійних засобів цифрового підпису; під час перевірки використовувався посилений сертифікат ключа, чинний на момент накладення електронного цифрового підпису; особистий ключ підписувача відповідає відкритому ключу, зазначеному у сертифікаті.

Таким чином, законодавчо врегульовано лише порядок використання електронного цифрового підпису, який може підтверджуватися простим або посиленим сертифікатом відкритого ключа. Разом з тим, електронний цифровий підпис, накладений з використанням простого сертифіката відкритого ключа, до власноручного підпису не може бути прирівняний, і, відповідно, для забезпечення надійності електронного договору при укладенні слід використовувати лише електронний цифровий підпис, накладений з використанням посиленого сертифіката відкритого ключа, виданого акредитованим центром сертифікації ключів.

Висновки. Поняття форми договору можна визначити як спосіб відображення взаємного волевиявлення сторін договору щодо його змісту на відповідному носії інформації. Незважаючи на те, що законодавством України встановлено правило щодо укладення господарських договорів у письмовій формі, прийняття законів України «Про електронну комерцію», «Про електронні документи та електронний документообіг» та «Про електронний цифровий підпис» стало передумовою для запровадження в господарській діяльності такого правового інструменту, як електронний договір.

Виявлено такі недоліки правового регулювання при укладенні електронного договору з використанням електронного підпису: Законом України «Про електронну комерцію» визначено порядок укладення електронних договорів та зазначені способи підписання таких договорів: з використанням електронного підпису, електронного цифрового підпису та електронного підпису одноразовим ідентифікатором, однак, не визначено порядок здійснення підписання; потребують вдосконалення норми Закону України «Про електронну комерцію» щодо визначення переліку обов'язкових реквізитів електронного договору для підтвердження його цілісності й справжності та уникнення ризику визнання електронного договору недійсним.

Зроблено висновок про необхідність вдосконалення чинного законодавства України щодо порядку використання електронного цифрового підпису з метою забезпечення можливості та надійності укладення електронних договорів усіма зазначеними у законодавстві способами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Господарський кодекс України № 436-IV від 16 січ. 2003 р. Офіційний вісн. України. 2003. № 18. Ст. 144.

2. Про електронну комерцію : Закон України № 675-VIII від 3 верес. 2015 р. Офіційний вісн. України. 2015. № 78. Ст. 2590.
3. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України / за ред. Г. Л. Знаменського, В. С. Щербини. К. : Юрінком Інтер, 2008. 720 с.
4. Розробка механізму правового регулювання договірних відносин у підприємницькій діяльності / за ред. В. В. Луць ; Акад. прав. наук України, НДІ приватного права і підприємництва. К., 2009. 299 с.
5. Цивільне право України : підручник : у 2 т. / за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. Х. : Право, 2014. Т. 2. 816 с.
6. Теньков С. О. Науково-практичний коментар до Господарського кодексу України. К. : А.С.К., 2004. 720 с.
7. Словник української мови : у 11 т. К. : Наукова думка, 1970–1980. Т. 10, 1979. С. 617.
8. Великий енциклопедичний юридичний словник / за ред. Ю. С. Шемшученка. К. : Юрид. думка, 2012. 1020 с.
9. Янковский С. Я. Концепции общей теории информации. URL : <http://www.inteltec.ru/publish/articles/textan/ibook.shtml>.
10. Сахарук Д. Поняття та види форми правочину. Підприємництво, господарство і право. 2003. № 12. С. 43–47.
11. Цивільний кодекс України № 435-IV від 16 січ. 2003 р. Офіційний вісн. України. 2003. № 11. Ст. 461.
12. Чучковська А. Форма господарських договорів, що вчиняються через мережі електрозв'язку, зокрема через Інтернет. Підприємство, господарство і право. 2003. № 12. С. 8–11.
13. Про електронні документи та електронний документообіг : Закон України № 851-IV від 22 трав. 2003 р. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 36. Ст. 275.
14. Про електронний цифровий підпис : Закон України № 852-IV від 22 трав. 2003 р. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 36. Ст. 276.
15. Типовий закон про електронну торгівлю Комісії Організації Об'єднаних Націй з права міжнародної торгівлі від 16 груд. 1996 р. URL : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_321.
16. ЮНСИТРАЛ. Статус текстів. Типовой закон ЮНСИТРАЛ об електронной торговле (1996 г.). URL : http://www.uncitral.org/uncitral/ru/uncitral_texts/electronic_commerce/1996Model_status.html.
17. Про затвердження Порядку акредитації центру сертифікації ключів : Постанова Кабінету Міністрів України № 903 від 13 лип. 2004 р. Офіційний вісн. України. 2004. № 28. Т. 1. Ст. 1884.
18. Воронова А. Изменения в договорной практике после принятия Закона «Об электронной коммерции». Материал аналитического изд. ЮРИСТ&ЗАКОН № 31 от 1 сентяб. 2016 г. URL : <http://jurliga.ligazakon.ua/news/2016/9/2/149923.htm>.

Стаття надійшла до редакції 06.10.2016.

Kuchakovska N. Legal regulation of conclusion of electronic economic contracts.

Background. *Analysis Mandatory of the conclusion of economic agreement in writing is established by the current legislation. With the adoption of the Law of Ukraine "On electronic commerce" in 2015 the need to study the problems of using of electronic form of the contract arose before the scientists that will significantly simplify the procedure of their conclusion for economic entities. So far the issue of conclusion of electronic economic contracts and adjustment of the legislative norms on electronic and written forms of contract is relevant.*

The analysis of recent researches and publications. The research of many domestic scientists is devoted to the study of issue of forms of contract; however, the main attention is paid to the issues of the application of the written form of the contract. At the same time, the development of modern information technology and the Internet network enables business entities to conclude electronic contracts. Currently, there is a need to study the order of their conclusion in Ukraine and abroad, including the signing of the contract with the help of electronic digital signature.

The **aim** of the article is the study of the issues of law regulation of the conclusion of electronic economic contracts and definition of the directions of its further improvement.

Materials and methods. In the work the set of general scientific methods of knowledge and special methods of legal science is used, the totality of which allowed giving the evaluation to legal regulation of the conclusion of electronic economic contracts, reveal existing disadvantages of such regulation and formulate scientific and legal offers of its elimination.

The results of the research. At present, in the legislation there is no definition of the concept of the form of the contract, there is no common understanding in the scientific literature too. The author of the article conducted the analysis of the law of Ukraine on the conclusion of economic contracts in the electronic form, the problems of legal regulation of their conclusion using electronic signatures were considered and the ways of their solution were suggested.

Conclusion. The concept of contract form can be defined as a way of reflection of the mutual will expression of the parties of contract to its content on the appropriate media. Despite the fact that the legislation of Ukraine set the rule of conclusion of economic contracts in writing, the adoption of the Laws of Ukraine "On electronic commerce", "On electronic documents and electronic document flow" and "On electronic digital signature" was a prerequisite for implementation in the economic activity of electronic contracts.

Law of Ukraine "On electronic commerce" defined a procedure of their conclusion and ways of signing: with the use of electronic signature, electronic digital signature and electronic signature by disposable identifier, however, the procedure for signing wasn't defined.

Keywords: transaction, contract, economic contract, contract form, electronic commerce, electronic document, electronic contract, electronic signature, electronic digital signature.

REFERENCES

1. Gospodars'kyj kodeks Ukraï'ny № 436-IV vid 16 sich. 2003 r. Oficijnyj visn. Ukraï'ny. 2003. № 18. St. 144.
2. Pro elektronnu komerciju : Zakon Ukraï'ny № 675-VIII vid 3 veres. 2015 r. Oficijnyj visn. Ukraï'ny. 2015. № 78. St. 2590.
3. Naukovo-praktychnyj komentar Gospodars'kogo kodeksu Ukraï'ny / za red. G. L. Znamens'kogo, V. S. Shherbyny. K. : Jurinkom Inter, 2008. 720 s.
4. Rozrobka mehanizmu pravovogo reguljuvannja dogovirnyh vidnosyn u pidprijemnyč'kij dij'al'nosti / za red. V. V. Luc' ; Akad. prav. nauk Ukraï'ny, NDI pryvatnogo prava i pidprijemnyctva. K., 2009. 299 s.
5. Cyvil'ne pravo Ukraï'ny : pidručnyk : u 2 t. / za red. V. I. Borysovoi', I. V. Spasybo-Fatjejevoi', V. L. Jaroc'kogo. H. : Pravo, 2014. T. 2. 816 s.
6. Ten'kov S. O. Naukovo-praktychnyj komentar do Gospodars'kogo kodeksu Ukraï'ny. K. : A.S.K., 2004. 720 s.

7. Slovnyk ukrai'ns'koi' movy : u 11 t. K. : Naukova dumka, 1970–1980. T. 10, 1979. S. 617.
8. Velykyj encyklopedychnyj jurydychnyj slovnyk / za red. Ju. S. Shemshuchenka. K. : Juryd. dumka, 2012. 1020 s.
9. Jankovskij S. Ja. Koncepcyy obshhej teoryy ynformacyy. URL : <http://www.inteltec.ru/publish/articles/textan/ibook.shtml>.
10. Saharuk D. Ponjattja ta vydy formy pravochoynu. Pidpryjemnyctvo, gospodarstvo i pravo. 2003. № 12. S. 43–47.
11. Cyvil'nyj kodeks Ukrai'ny № 435-IV vid 16 sich. 2003 r. Oficijnyj visn. Ukrai'ny. 2003. № 11. St. 461.
12. Chuchkovs'ka A. Forma gospodars'kyh dogovoriv, shho vchynjajut'sja cherez merezhi elektrozv'jazku, zokrema cherez Internet. Pidpryjemstvo, gospodarstvo i pravo. 2003. № 12. S. 8–11.
13. Pro elektronni dokumenty ta elektronnyj dokumentoobig : Zakon Ukrai'ny № 851-IV vid 22 trav. 2003 r. Vidomosti Verhovnoi' Rady Ukrai'ny. 2003. № 36. St. 275.
14. Pro elektronnyj cyfrovij pidpys : Zakon Ukrai'ny № 852-IV vid 22 trav. 2003 r. Vidomosti Verhovnoi' Rady Ukrai'ny. 2003. № 36. St. 276.
15. Typovyj zakon pro elektronnu torgivlju Komisii' Organizacii' Ob'jednanyh Nacij z prava mizhnarodnoi' torgivli vid 16 grud. 1996 r. URL : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_321.
16. JuNSYTRAL. Status tekstov. Typovoj zakon JuNSYTRAL ob elektronnoj torgovle (1996 g.). URL : http://www.uncitral.org/uncitral/ru/uncitral_texts/electronic_commerce/1996Model_status.html.
17. Pro zatverdzhennja Porjadku akredytacii' centru sertyfikacii' kljuchiv : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrai'ny № 903 vid 13 lyp. 2004 r. Oficijnyj visn. Ukrai'ny. 2004. № 28. T. 1. St. 1884.
18. Voronova A. Yzmenenyja v dogovornoj praktyke posle prynjatyja Zakona «Ob elektronnoj kommercyi». Materyal analytycheskogo yzd. JuRYST&ZAKON № 31 ot 1 sentjab. 2016 g. URL : <http://jurliga.ligazakon.ua/news/2016/9/2/149923.htm>.